

vrline so edini faktor, ki smemo po njem ceniti človeško vrednost.

Če hočemo na kratko karakterizovati vse to stremenje, potem nam je bo označiti kot hrepenenje po harmonično umerjenem življenju, ki je njega smoter splošna blaginja vseh državljanov.

Literarno so razpravljali o gospodarskih vprašanjih torej ne kot samonamen, ampak v toliko, kolikor je sodilo v okvir take idealne države. Kakor so se imeli vsi privatni interesi podvrežiti splošnosti, tako ima tej služiti tudi ekonomija.

Platon (429—347 pr. Kr.) nam je prav karakterističen pojav.

Časi, v katerih je živel ta mož, so bili na Grškem kaj burni. Peloponeske vojne, rivalstvo s Šparto, atenski zofisti in notranji strankarski prepiri so zastrupljali vse javno življenje, in tako ni čuda, če ni nastopil samo kot filozof, ampak tudi kot prvi grški reformator. Mnogo izkušenj, ki si jih je nabral na mnogoštevilnih potovanjih, kjer je imel priliko seznaniti se z raznimi tedaj znanimi filozofskimi šolami, tako zlasti v Megari z Evklidom, v katerega megarski šoli so gojili še vedno staro Ksenofonovo eleatsko filozofijo, in njegov stik s Pitagorejci so mu razširili obzorje in ko je prišel s štiri-desetim letom v Atene nazaj ter ustanovil svojo akademijo, se je v resnici potrudil zbrati vse te svoje izkušnje in misli v enoten zistem „Pilateje“.

Vse stremenje mu je bilo seveda, času primerno, idealna država kot praktično uresničenje ideje o dobrem. Ta smoter se mu je zdel tako visok in edino sposoben, da privede človeštvo do splošne telesne in duševne blaginje, da mu je hotel absolutno podvrežiti vsak privatni interes. Skupnost imetja in žene se mu je zdela v ta namen kot eden kardinalnih predpogojev. Tako je bil Platon prvi teoretični komunist.

Ali ta smoter je tako vzvišen, da ga nikakor ni mogoče doseči brez žrtvovanja velikega dela človeštva. Borba in delo za vsakdanji kruh odteguje meščane od te visoke poti; zbuja jim dobičkalnost in pohlepnost — zato je treba tisti del državljanov, ki naj bodo nositelji in borilci take idealne države, ekonomsko odtrgati od vseh skrbi za vsakdanje telesne potrebe. Produkcijo morajo opravljati sužnji in tujei, da se more posvetiti elitno meščanstvo zato edino in docela javni službi. Materialne skrbi so mu nekaj nevrednega za vsakega prostega človeka. Ponižujejo mu duha in jemljejo telesu najboljše moči.

(Dalje.)

O možitvi tržaških učiteljic.

Članek kolegije Slavice v zadnji številki „Tovariša“ mi jako ugaja in ne dobim niti enega stavka, ki bi mi mogla ugovarjati. Tam je pač vse tako kakor sama mislim, samo da v lepši obliki. In jaz, ki tako pravim, sem tudi tržaška učiteljica. Niso tedaj vse tržaške učiteljice sprejele ono resolucijo ter glasovale zanjo, pač pa je res, da se o nji sploh ni glasovalo. Tudi društveni tajnik „Trž. učit. društva“ je bil slabo informiran, ko je trdil, da je večina tovarišic odobrila referat g. Gregoričeve, saj je bilo pri onem sestanku dovolj oporekanja, do pozitivnega rezultata pa tedaj ni prišlo, ker je bila ogromna večina tovarišic nepriljubljena, in to posebno radi tega, ker je vse zbegala ona postavka o penziji. Misli so si namreč: boljše nekaj malega brez ubijanja kakor mnogo z odgovornostjo in skrbjo na dve strani. Sedaj pa, ko so vse o stvari nekoliko bolj razmišljale in uvidele, da je zahteva po penziji morda nekoliko presmela, so vse razen g. Gregoričeve in le par njenih pristašic za zakon. Tedaj izmed okoli 30 tržaških slovenskih učiteljic so le tri učiteljice proti možitvi. Zato je pač nekoliko nepremišljen in neopravičen napad kolegije Slavice na „druge slov. tržaške kolegije“, ki so prišle „do tega obžalovanja vrednega sklepa“. Jaz sem tudi mnenja, da ona učiteljica, ki se je poročila iz resnične nagnjenosti, ne ozira se na to, ali je njen izvoljenec dobro situiran ali ne, je veliko bolj idealna kot ona, ki je pred poroko natančno do vinarja vse preračunila, ali ji bo to kazalo. Ako ji to kaže, pa naj si bo oni, ki je prosil njene roke, naj še tako zopern, ga vzame; ako ji ne kaže, naj ji bo še tako simpatičen, pa ne. Prva je vzela onega, ki ga je ljubila, četudi ni bil v sijajnem položaju. Sedaj ima morda družino in ona napenja vse svoje moči, da olajša ekzistenco ljubljenu možu in otrokom. Ali ni to idealno? Veliko manj

idealno ali celo popolnoma neidealno bi bilo, ako bi se ona poročila z dobro situiranim ali obsovrženim možem, le da bi živila udobno in sijajno. To se mi vidi naravno — prostytucija. Otroci takih družin bi gotovo bili mnogo slabše vzgojeni kakor v onih družinah, katerih člane veže verna ljubezen, ki je zmogla največjih žrtv, da le svoje ljube osreči. Kar zadevja vršenja dolžnosti v šoli, prav pravi tov. Slavica, da imamo šolski zakon, učne načrte, nadzornike itd., kar vse bi ravno tako gledalo na vršenje dolžnosti poročenih kakor neporočenih učiteljic. Naravnost nesmiselnost se mi vidi preveliki altruizem v obliki skrbi za bodoče učiteljice, ki bi baje bile brez službe. Ako bi bil učiteljicam dovoljen zakon, bi pač starši izvajali konsekvence in bi skrbeli, da ne bi bilo več take hiperprodukcije učiteljic. Dali bi svoje hčere izobraziti za kak drug stan. Saj je dandanes ženski odprta pot na vse strani in na vsako polje. Nesmiselnost bi pa bilo tudi skrbeti za bodoči naraščaj učiteljic in sedanjemu ne pripomoči do izboljšanja stališča. Ako bi se sedanjim pomaglo, bi bilo s tem pomagano tudi onim, ki se bodo v bodoče posvečale temu stanu. Pa poglejmo k moškim kolegom! Ali bomo zaradi mladega moškega učiteljskega naraščaja vrgli starejše učitelje med staro šaro, le da mlajši pridejo do kruha? Morda se bo iz istega vzroka celo zahtevalo, da učitelj izgubi službo, ko se poroči, da bodo lahko drugi sedli na njegovo mesto? Aut — aut! Ako zaradi mlajših učiteljic zahtevamo, da starejša ne inej službe, moramo isto zahtevati za učitelje, ali pa obojim dovoliti, kar jim gre po božjih in človeških zakonih.

Da se za hipček vrnem k zgornji trditvi, da je le minimalen del učiteljic proti dovolitvi možitve učiteljicam, omenjam, da je ravno iz onega dela učiteljic, ki so za možitve, prišel prvi dopis iz Trsta, ki zagovarja to stališče, ki mu je sledilo še več v tem smislu. O tem priča tudi krasni in skrbno sestavljeni referat tovarišice Pakiževe, ki ga, upamo, objavi v „Tovarišu“. Summa summarum: Doslej je bila edina g. Gregoričeva, ki se je upala zagovarjati nasprotno stališče, saj zadnji in predzadnji članek v „Tovarišu“ pod šifro x+y in O. S., ako ga ni ona spisala, se je rodil po mojem mnenju nedaleč od nje in pod njenim vplivom ter bil spisan od ene teh treh njenih pristašic. Članek pa, ki zagovarja možitve, je več, iz tega se da sklepati, da ni večina na nasprotni strani.

Ako se je spočetka tako dozdevalo, je bilo tedaj le zaradi one postavke o penziji, kakor zgoraj omenjeno. Da so sedaj tudi one, ki so takrat odobravale referat Gregoričeve, odobravale referat tovarišice Pakiževe, je jasen dokaz, da so tudi te po treznem razmišljanju prišle do spoznanja, da stališče g. Gregoričeve ni pravo. Ali jih smemo zato napadati? Ali zaslužijo očitanja člankarice x+y? Obsodbe vreden se mi vidi le oni človek, ki spozna zmoto in vztraja v nji, a oni, ki razmišlja sam s svojo glavo o kakršnibodbi stvari in po tem uravna, oziroma eventualno izpremeni svoje naziranje, je spoštovanja vreden.

Tudi poročilo o sestanku trž. učit. društva vsebuje nekoliko netočnosti. Že fakt, da se g. Gregoričeve družba huduje, da so nekatere kolegije odobravale referat Pakiževe, ki so prej morda nji pritjevale, dokazuje, da je bil ta referat popolnoma drugačen, prvemu nasprotujoče vsebine. Ni tedaj točno poročilo, ki pravi, da je Pakiževa prišla skoro do istih rezultatov. Ona namreč zahteva brezpogojno pripuščanje možitve, med tem, ko se resolucija g. Gregoričeve že v prvi točki odločno izjavlja proti možitvi in še-le v tretji točki milostno dovoli, da se odpravi celibat.

Ni pa res, da je odveč vsaka beseda o tem predmetu, ker so se Italijanke postavile proti možitvi. Ako so one iz kateregasilodi vzroka zavzele to stališče, ne smemo mi capljati za njimi in slepo skleniti, kar so one sklenile, tudi ako se to upira zdravemu razumu. Tudi to se mi vidi poniževalno, da ne smem misliti s svojo glavo in povedati svojih nazorov, tudi tedaj, ako je slučajno večina nasprotnih nazorov. Vemo sicer, da magistrat ne bo uvaževal naših nazorov in da bo sklenil, ako bo sploh kaj sklenil, to, kar zahtevajo one, že zaradi tega, ker so Italijanke in ker so v večini. Naši sklepi bi torej nič ne izpremenili na stvari, ali svoje nazore vendar smemo povedati. Mislim pa, da bo vsa ta vojna za možitve in proti nji pustila tako vreme, kakor ga je našla.

Končno naj omenim še, da je referat g. Pakiževe spremljalo glasno odobravanje in burno ploskanje ter da ni res, kakor bi se dalo sklepati iz članka x+y, da so naši moški kolegi zabavljali in se zabavali. Oni so vzeli stvar tako stvarno in resno, kakor pač zaslu-žuje predmet take važnosti.

J.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Slovenska Šolska Matica. V seji dne 13. februarja t. l. se je konstituiral odbor za prihodnjo triletno dobo naslednje: podpredsednik dr. Janko Bezjak, blagajnik Jakob Dimnik, tajnik dr. Ljud. Pivko, knjižničar Ivan Krulec. Ker biva tajnik v Mariboru, del tajniških poslov pa se mora izvrševati v Ljubljani, je prevzel vodstvo evidenc članov in ekspedicijo knjig začasno odbornik Fr. Gabršek. — Knjige za leto 1909 so bile že dotiskane ob novem letu; da jih večina članov še sredi februarja ni prejela, so krivi zadržki v Bonačevi knjigovozni. — Blagajniško stanje je precej ugodno, dasiravno se je pri letošnjih publikacijah prekoračil proračun za kakih 200 kron. — Dosedanji poverjenik za Ljubljano, Fr. Gabršek, je odložil poverništvo. Sklenilo se je zaradi lažjega poslovanja razdeliti poverništvo za Ljubljano. Poverništvo za učitelstvo je prevzel Jakob Dimnik. — Za leto 1910 je sklenil odbor izdati naslednjih petero knjig:

1. Pedagoški Letopis, X. zvezek.
 2. Posebno ukoslovje računanja v ljudski šoli. Spisal Luka Lavtar. II. snopič.
 3. Šola in dom. Spisal Dragotin Pribil. III. snopič.
 4. O kemičnih poizkusih v ljudski šoli. Spisal Alfonz Vales.
 5. Zgodovina Slovencev. Spisal dr. Ljudevit Pivko. II. snopič. (Poljudnoznanstvena knjižnica 3. zvezek.)
- Ker je tiskarna pomotoma natisnila 20.000 Spominskih listov za dečke, namesto 10.000 za dečke in 10.000 za deklice, se je sklenilo paročiti dodatno še 20.000 listov za deklice. Z „Učiteljsko tiskarno“ je treba skleniti pogodbo za razprodajo Spominskih listov. — Kot I. zvezek šolske izdaje slovenskih klasikov izide v založbi Slovenske Šolske Matice Prešernov „Krst pri Savici“ z uvodom in komentarjem dr. Jos. Tominška. Kot II. zvezek pride eventualno v poštev „Antologija slovenskega pesništva“ prof. J. Westra.

Kranjsko.

Ljubljansko učiteljsko društvo ima v nedeljo, dne 6. marca, o b t r e h popoldne, na I. mestni šoli redni letni občni zbor. K mnogobrojni udeležbi vabi o d b o r.

Jubilejska samopomoč. Pozivu za plačilo letnine in zadnjih dveh smrtnih slučajev, se še niso vsi člani odzvali. Dotični, ki še dolgujejo, naj gotovo v osmih dneh poravnajo one zaostanke, ker red mora biti, terjati pa je nadelžno in tudi stroški so. Članov je sedaj 239. Predsednik.

Štajersko.

Socialni odsek „Zveze slov. štaj. učiteljev in učiteljic“ zboruje v nedeljo 6. marca t. l., ob 2. uri popoldne v deški okoliški šoli v Celju. Vzpored:

1. Račun za leto 1909.
2. Poročilo o sedanjem položaju odseka.
3. Socialne zadeve in dopisi.
4. Slučajnosti.

Učit. društvo za brežiško-sevniški okraj je zborovalo ob srednji udeležbi dne 9. prosinca t. l. v Rajhenburgu.

V društvo so vstopili tov. Ivan Mohorko, nadučitelj, Julija Petrinčičeva, učiteljica, oba na Blanci, in tov. Mila Šireljeva na Zdolah.

Po presrčnem pozdravu naznanja tovariš predsednik, da so pravila „Zveze slov. štaj. učiteljev in učiteljic“ potrjena in da se vrši prva glavna skupščina 4. aprila t. l. Na tej skupščini bo predaval ravnatelj Schreiner.

Nato poda letno poročilo.

Društveni imenik izkazuje za lansko leto 57 rednih, 4 podporne in 1 častnega člana, skupaj 62 udov. Število rednih članov je naraslo od leta 1908. na šest. Kot vesel pojav se mora zabeležiti, da je število rednih članov v zadnjem desetletju od leta do leta naraščalo in je bilo od lani do sedaj najvišje.

Tri šole niso v društvu zastopane. Polnoštevilno je sedaj zastopanih deset šol. V obeh okrajih je bilo lani skupaj 19 učit. oseb, ki so stale izven društva, to je 26% vsega učiteljstva. Ker jih od teh pripada nekaj drugim učiteljskim organizacijam, je število neorganizovanega učiteljstva v naših okrajih prav majhno. Zborovanj je bilo vse leto pet. Pri prvem zborovanju je bilo navzočih 28 članov (52%), pri drugem 26 (48%), pri tretjem 34 (63%), pri četrtem 36 (66%) in pri petem 32 (59%). Daljših predavanj je bilo pet. Društvo je imelo dohodkov 487 K 44 h, stroškov pa 432 K 47 h. Ostanek 54 K 97 h.

Zanimivo predavanje tov. Jamska o „Kmetijstvu in šoli“ so poslušalci pazno poslušali. Ob koncu predavanja predlaga tov. predavatelj sledečo resolucijo:

Sevniško brežiško učit. društvo priporoča, da pripravljaj osemletna šolska doba na poznejše obilgate kmetijsko-nadaljevalne tečaje, ki se naj vrše na od države subvencioniranih kmetijskih posestvih in katere naj vodi ljudsko-šolski učitelj, ki je dovršil enoletni tečaj na poljedelski šoli. Frekventantom kmetijsko-nadaljevalnih tečajev se nudijo vojaške ugodnosti. Končno pa se učit. društvo opozarja, da bi z ozirom na prešibka telesa, pomanjkanja šolskih posestev in nezrelost ljudskošolskih učencev za kmetijska vprašanja ne kazalo uvesti teoretično-praktičnega poljedelskega pouka v že v ljudsko šolo. Edino teoretični pouk v kmetijstvu se pa smatra kot nesmisel.

Srednješolski vestnik.

**** Za ravnatelja** na drugi državni gimnaziji v Ljubljani je imenovan šolski svetnik dr. Janko Bezjak.

**** Tretji roditeljski večer** na II. drž. gimnaziji v Ljubljani se je vršil v smislu zadnjih navodil dež. šol. sveta glede protialkoholnega gibanja med srednješolsko mladino. Ravnateljstvo je naprosilo abstinenčno društvo „Abstinent“ za predavatelja, ki bi obrazložil staršem, go-spodinjam, pa tudi mladini sami pomen abstinenčnega gibanja in škodljivi vpliv alkoholnih pijač. Naproseno društvo se je odzvalo in je poslalo društvenega predsednika I. Kalana, ki je v poljudnih besedah govoril o naših „tekočih sovražnikih“. Roditeljski večer je bil dobro obiskan; došlo občinstvo in dijaštvo je napolnilo prostrano telovadnico.

**** Prof. Zelenik umrl.** V Ptujju je dne 25. p. m. umrl prof. Zelenik, bivši dolgoletni načelnik ptujskega okrajnega zastopa, ko je bila še ta korporacija v slovenskih rokah. Bil je izvrsten šolnik in vrl rodoljub.

**** Maturo** so napravili v ponavljalni dobi na goriški gimnaziji: Avgust Bratina iz Olince, Ludovik Brešan iz Podgore, Václav Lestan iz Orehovalj, Fran Marcegaglia iz Kormina in Kamil Miheljak iz Laškega Trga.

**** Iz srednješolske službe.** Učiteljski kandidat dr. Franc Mischitz je pripuščten k poizkušnji praksi na državni gimnaziji v Kranju.

**** Pridni realei.** V Bambergu na Bavarskem je dobival bančni ravnatelj Ludvik pisma, v katerih se grozi njemu in njegovemu sinu s smrtjo, ako ne odpošlje na gotov naslov v določenem roku 300.000 mark. Polcija je iztaknila pisca teh pisem v osehah dveh 13 letnih realcev.

Književnost in umetnost.

Knjige Slovenske Šolske Matice za leto 1909. so se razpošiljale zaradi zadržkov v knjigovoznici šele meseca februarja. Člani prejmejo petero knjig: 1. Pedagoški Letopis, IX. zvezek. 2. Nazorni nauk za 2. in 3. šolsko leto, 3. snopič. 3. Posebno ukoslovje računanja v ljudski šoli, spisal Luka Lavtar. 4. Prosto spisje v ljudski šoli, 2. snopič, spisal M. Lichtenwallner. 5. Zgodovina Slovencev, 1. snopič, spisal dr. Pivko. (Poljudno znanstvena knjižnica, 2. zvezek.)

Zvonček. Vsebinska 2. in 3. številke je ta-le: 1. Žalost na potovanju. E. Gangl. Pesem. 2. Strugar Pavel Pavlovič. Teodor Strom — Fr. Ločnikar. Povest s podobo v barvotisku. 3. Zapojte mi ptičke! Bogumil Gorenjko. Pesem. 4. Bogomil golobček. Rado Majovšek. Povest. 5. Helidor in Andreja. F. S. Povest. 6. Zvonimirove sanje. P. St. Polenčan. Povest. 7. Spomladi. Simon Palček. Pesem s podobo. 8. Louca. Vilko Mazi. Bajka. 9. Materina ljubezen. I. P. Ovetan. Podoba iz vasi. 10. Ribji orel. Podoba. 11. Gođec Polkec. Fran Košir. Povest. 12. Veverica. P. St. Polenčan. Bajka. 13. Naš ded. Bogumil Gorenjko. Pesem. 14. Ujedne ptice. Lad. Ogorek. Poučna črtica s podobami. 15. Pepelčica, Victorien Auriy — Fran Jordan. Povest. 16. Brkati sér. Podoba. 17. Domo-tožje. Bogumil Gorenjko. Pesem. 18. Važnost železnice za promet in kulturo. I. P. Ovetan. Poučna črtica. 19. O škrtu. Ognjeslav Gruđen. Pesem. 20. Fantje od fare. E. Gangl. Pripovedka. 21. Nepremišljenost. S. P. 23. Lažniva Danica. Mara Gregoričeva. Igra. 23. Jezero solzá. M. Preinfalk. Povest. 24. Boj s petalinom. Leon Poljak. Pesem s podobo. 25. Prazna vreča ne stoji pokonci. Leopold Šmole. Povest. 26. Kako se je godilo vrbau v letošnjem snegu. Peter Strgulca. Povest. 27. Tožna pesem. Bogumil Gorenjko. Pesem. 28. Iz šolskih zvezkov. 29. O solnčnem zahodu. Zlatko. — Bolnikova pesem. Bogumil Gorenjko. Pesmi. 30. Pouk in zabava. — Priporočajte in širite „Zvonček!“

Kulturno delo.

„Slepa ljubezen.“ Dne 19. in 20. t. m. so na šolskem odru v Krškem predstavljali A. Peskovo „Slepo ljubezen“. Občinstvo je obakrat prostrano šolsko dvorano popolnoma napolnilo. Razen dveh so bile vse druge moške in ženske vloge razdeljene tako, da je bilo v njih zastopano učiteljstvo vseh posameznih v „Posavski krožek“ spadajočih šol. Igra je vsestransko tako dobro uspela, da je igralcem, kakor tudi pisatelju le častitati. Iznenadilo nas je sigurno nastopanje šolske mladine, ki je pri tej priliki